

RUT

Tx'olbil Xo'l Yi Liwre'j

Yi liwre'j i'tz jun xtxolbil te yi mbi mbajij te jun najal aj Israel tul yi tiemp yi na chicawun tzaj yi e' pujul xtisya' tibaj Israel. Na xtxol yi liwre'j sketz yi ñe'n cu'n ban Rut yi aj Moab, nin yi ñe'n cu'n cyumewe'n tu Booz. Nin yi ni' yi njal te jun ok'be'n iba'tz, ya'stzun jun scyeri mam cyen Kajcaw Jesús.

Ncha'tz na ñchaj sketz yi c'ulutxumil Rut. Wech na awernak i' ñchixo'l yi e' aj Israel, ma na ja tak' tib tk'ab Ryos tetz cu'n talma' nin ja tak' tib tan xome'n te Noemí yi xtxu' yi k'ajtzun chmil.

Ncha'tz na ñchaj sketz yi list Ryos tan c'ulche'n alchok jilwutz wunak, yi tetz cu'n talma' na k'uke' c'u'l te'j i'. Na yi tetz tajbil i'tz tan chiclaxe'n alchok jilwutz wunak.

Yi ta'te'n Elimelec tuml yi najal Moab

¹ I tzun bantz te yi tiemp yi na chicawun tzaj yi e' aj pujul xtisya', cwe'n tzun jun chin we'j bene'n tzi'n Judá. At tzun jun yaj yi aj Belén* i', cwent Judá. Nintzun aj tan najewe'n ñchixo'l yi e' aj Moab tuml yi txkel tu yi cob cy'ajl.

² Yi bi' yi jun yaja'tz i'tz Elimelec.[†] Ma yi txkel, Noemí bi'.[‡] Ma yi cob cy'ajl na chibi'aj Mahlón[§] tu Quelión.* E' aj Efrata nka Belén.

---

* **1:1** "Belén" na elepont "ca'lil pam".   † **1:2** "Elimelec" na elepont "Yi kaRyosil i' yi kaReyil".   ‡ **1:2** "Noemí" na elepont "jun yi na tzatzin".   § **1:2** "Mahlón" na elepont "yabi'ñ".   * **1:2** "Quelión" na elepont "txo'm wutz".

Cho'n tzun cyopone'ntz ñchixo'l yi e' aj Moab tan najewe'n.

³ Yi xone'n tiemp nintzun quim tetz Elimelec. Jalt yi Noemí yi txkel cyaj cyen scyuch' yi cob tal.

⁴ Cho'n tzun jale'n quixkel yi cob yaja'tz ñchixo'l yi e' aj Moab. Orfa[†] bi' jun, nin Rut[‡] bi' yi junt. Lajuj tzun yob e' a'tij Noemí scyuch' le ama'la'tz.

Yi chipakxe'nt Noemí tu Rut Belén

⁵ I tzun bantz, nintzun e' quim cyetz Mahlón tu Quelión. Nintzun cyaj cyen tetz Noemí ñchuc, na nsken quim yi chmil.

⁶ Tbital tzun Noemí jun stziblal scyetz yi aj Moab yi nsken el k'ajab Ryos scye'j yi e' tanum yi xonl Israel, na qui'ct we'j at ñchixo'l.

⁷ Nintzun xtxum Noemí tan taje'nt tzaj Judá. Cyele'n tzaj tzuntz kale najlche't. Nin e' xom tzaj yi cob tlib te'j.

⁸ Te yi na chixon tbe' nintzun taltz scyetz:

—Ma jalu', ba'n cxa'j wok scye'j itaj itxu'. Lok tak' Kataj yi banl tzitibaj chi miban wok tan banle'n ba'n scyetz yi e' k'ajtzun wal.

⁹ Nin lok tak' i' ama'l tzitetz tan toque'n junt ichmil, bantz jale'n junt balaj inajbil, stzun Noemí.

Te yi ntaxk chijatx quib nintzun ben Noemí tan stz'uble'n xak chitzi', poro o'kl nin e' bantz.

¹⁰ Nintzun cyaltz:

—Qui' na', nkaje'n ketz te'ju' le tanumu'.

¹¹ Poro nin oc Noemí ch'inch'uj scye'j:

---

† **1:4** "Orfa" na elepont "esclaw".   ‡ **1:4** "Rut" na elepont "Banal talma" nka "chin yube'n nin".

—Wal, quitaje'nk. ¿Mbi xac tzitetz yil cxomwok nin swe'j? Yi wetz qui't chijal wal tan itumewe'n scye'j.

¹² Ma na quitaje'nk itetz xe ca'l itaj. Na yi in wetz qui't tz'oc junt wuchmil, na ja chintijin. ¿Mptzun nink tz'oc junt wuchmil, ptzun ninink kawitbej kib axen, nin ptzun ninink tz'oc lac'p jun tal ni' swe'j, chijal wal,

¹³ tzunk ich'iwe' wok jal en yil chich'uy tan itumewe'n scye'j? Qui't nin tzunk tz'oc ichmil woktz tan chich'iwe'n. Qui' wal, qui'c rmeril, na yi Kataja tak' sotz c'u'lal swetz. Nin mas tcu'n sotzok inc'u'l tzite'j yi kol wilnin ax itetz yi na sotz ic'u'l swe'j, stzun Noemí scyetz.

¹⁴ Mas tcunin tzun cyok'e'ntz swutz i'. Wi'tzbilt len xtxumul Orfa tan taje'n tetz scye'j yi e' taj. Nintzun ben i'-tz tan stz'uble'n xak stzi' yi tlib, nin chijatxol quib. Ma tetz Rut nintzun cyaj cyentz te'j Noemí.

¹⁵ Bene'n tzun tlol Noemí tetz:

—Xmaynin abalc Orfa, ja aj le tetz tanum. Ja aj tan chilok'e'n yi tetz ryosil. Xominin te'j.

¹⁶ Poro nintzun ben tlol Rut tetz i':

—Na', qui na waj yil chin lajinu'. Na qui na waj wil cyenu'. Chinxomok nin kalel tz'ajnintu'. Nin na' ltz'a't cuntu', ya'tz nin lna'te't wetz. Yi teru' tanumu' ite'n nin weri intanuma'tz tz'antz. Yi Ryosilu' ya'tz nin weri inRyosil tz'antz.

¹⁷ Kalel quime'tu', ya'tz nin lchinquime't wetz. Kalel mukxe'tu', cho'n nin lchinmukxij wetz. Nin kol tzinjatxlen wib te'ju', tak' tzaj Kataj incaws. Ntin cu'n quimichil kajatxon cu'n tuch'u', stzun Rut tetz Noemí.

18 Yi tilol Noemí yi xtxumu'n Rut qui't oc i' ch'inch'uj te'j.

19 I tzun yi quicy'e'ntz, cho'n tzun cyopone'ntz le tal tnum Belén. Yi cyocompone'n Belén nintzun xe'tij yoltz ḫchixo'l cyakil wunak, nin je cyaltz:

—Yi xna'ne'j ḫnk'e'tz pe' i' Noemí? che'ch.

20 Nintzun ben stza'wel Noemí scyetz:

—Qui't cyalu' Noemí swetz. Ma na cyale'u' Mara§ swetz. Na Kataj, yi na xcye' te cyakil, ja tak' wi'nin sotzaj c'u'lal swetz.

21 Yi kele'n tzone'j at cyakil yi tajwe'n sketz. Ma jalú' qui't nin atin cu'nt. Poro ya'stzun tajbil Kataj swe'j, na i' yi jun yi na xcye' te cyakil nin na ja tak' wi'nin sotzaj c'u'lal swetz, stzun Noemí bantz.

22 Ya'stzun bantz yi pakxe'n tzaj Noemí tu Rut le ama'l cwent Moab. Yi Rut i' jun aj Moab. I tzun yi cyopone'n Belén, na xe't cun tzun yi je'se'n cosech tetz cebada.

2

Yi bene'n Rut tan molche'n wi' cebada

1 At tzun jun xonl yi k'ajtzun Elimelec yi chmilbe'n Noemí yi na bi'aj Booz.* I' jun yaj yi at wi'nin k'ej. Nin chin ric nin i'.

2 At tzun jun k'ej nin tal Rut tetz yi tlib:

—Na', tak'u' ama'l swetz tan imbene'n tan xo'n wi'ak cojbil. Ko pe' at jun aj je'sanl cosech yil tak' ama'l swetz tan inxome'n nin wutz coc tan molche'n yi e'chk wi' cebada yi na cyaj cyen wi cojbil.

---

§ **1:20** “Mara” na elepont “c'a' nka sotzaj c'u'lal”. * **2:1** “Booz” na elepont “lajke'l, nka, jun yi at ḫc'atnakil”.

—Quilo'k bin wal, stzun yi tlib bantz tetz.

³ Bene'n tzun Rut tan xo'n wi'ak cojibil. Nintzun ak'lilj ama'litz tetz tan molche'n yi e'chk wi' cebada yi cyaj cyen wi cojibil cyak'un yi e' aj je'sanl cosech. Noj quen cu'n tzuntz yi cho'n tpone'n le cojibil Booz, jun xonl k'ajtzun Elimelec.

⁴ I tzun bantz cho'n tzun tzaje'n Booz le tnum Belén tan quilwe'n yi e' tetz mos. Yi topone'n scye'j nintzun taltz scyetz:

—Koj tzaj Kataj banl tzitibaj.

—Ncha'tz teru' ta', koj tzaj Kataj banl tibaju', che'ch yi e' mos bantz tetz Booz.

⁵ Bene'n tzun jakol Booz tetz yi caporal:

—¿Na' tzun scyetz i' yi jun xna'ne'j yi na tzan tan molche'n yi e'chk wi' cebada?

⁶ —I'tz jun xna'n aj Moab. Cho'n xomij i' te'j Noemí yi cyule'n tzone'j.

⁷ Nin ja jak i' ama'l swetz tan xome'n tzaj wutz chicoc yi e' mos tan molche'n e'chk wi' cebada. Ja baj cu'n yi jalajix k'ej ta'n tan ñchamle'n. Ana' chan cunin ja uje' jun tal rat, stzun yi caporal bantz tetz Booz.

⁸ Nintzun ben tlol Booztz tetz Rut:

—Añ jun c'oloj witz'un, qui na waj yil cÿben tan ñchamle'n cebada swutz junt ama'l. Ma na ncye'n tu'stz tzone'j scye'j e' inmos.

⁹ Xomen nintu'tz wutz chicoc. Na ja wal scyetz yi ja wak' ama'l tzatz. Kol saj saktzi' tzawe'j at a' le cu'lbil, ba'n tzajoy cu'n. Nin ba'n cÿuc'a' te yi cyetz chic'a', stzun Booz bantz tetz Rut.

¹⁰ Cwe'n tzun mejlok Rut nin aj cu'n wutz plaj wuxtx'otx' tan ñchajle'n yi c'ulutxumil i'.

—¿Mbi tzuntz na taltzaju' yi xtxolbila'tz swetz?
 Chum balaj nin ilu' swe'j ta', wech in tu' awer nak
 ñchixol'u', chij Rut bantz tetz.

11 Bene'n tzun tlol Booz tetz Rut:

—Ja wi't wit cyakil yi abalajil yi maban te awulib
 jetz yi quime'n yi awuchmil. Ncha'tz ja wit yi
 ja chicyaj cyen awilol yi e' ataj. Ncha'tz ja wit
 yi ja chicyaj cyen awilol yi atnumil tan awule'n
 skaxo'l, wech na ncha'tz o' ketz, o' awer nak tane'n
 tzawutz.

12 Lok koj tzaj Kataj Ryos yi banl tzawibaj tan yi
 banl awalma'. Ntin cu'n Kataj yi kaRyosil yi o' xonl
 Israel, yi jun kale majakwit ñch'eybil a'tz, tz'ak'on
 banl i' tzawibaj tan cyakil cu'n yi e'chk takle'n yi
 ja bnix awa'n, stzun Booz bantz.

13 —Chumbalaj nin ilu' swe'j. Yi yolu' na xcy'e'
 tan inmayse'n. Na pe nin sk'il njilonu' swetz.
 Wech na siquier ink jun mosu', stzun Rut bantz.

14 I tzun yi topone'n oril tan wa'a'n, saje'n tzun
 ñchakol Booz yi Rut. Nintzun taltz tetz:

—Or awetz witz'un, banaj jun awa'. Je jun pië
 pame'j, bajse'n. Ba'n tzamu' cu'n tul yi mu'ñ
 binagre'j.

Nintzun c'ole' cu'n Rut-tz ñchixol'u' yi e' mos. Ma
 Booz nin ben tk'ol i' jun txob cebada yi woyi'nt
 tetz. Wan cunin Rut jalen yi noje'n yi c'u'l, poro
 ilenin sowrin yi wa'.

15 Te yi bene'nt i' tan ñchamle'n cebada nintzun
 cawun Booz scyetz yi e' mos. I tzun taltz:

—Ak'wok ama'l tetz tan toque'n tan molche'n
 xo'lak e'chk boc'oxt yi molijt, nin quil tzimak wok
 wutz i'.

16 Ncha'tz ba'n lcyaj cyen jujun bakaj cebada ita'n wuxtx'otx' xo'lak yi jujun boc'oja'tz yi ja wi't c'alxij, tan toque'n i' tan molche'n. Quil tzimak-wok wutz, stzun Booz.

17 Baj cu'n tzun k'ejtz tan Rut tan ñchamle'n e'chk wi' cebada wutz yi cojbil Booz jalen cu'n yi toque'n akale'n. Nintzun octz tan bujle'n yi cebada yi molxij ta'n. Molxij lo' e'ch cob arow wutz cebada ta'n.

18 Yi taje'n tzaj nin aj tzaj tcy'al i' yi wutz cebada yi molxij ta'n. Ninin ben i' tan ñchajle'n tetz yi tlib. Yi wi't ñchajol nintzun je tzaj tcy'al i' yi sowril yi wa', nin ben tk'oltz tetz yi tlib.

19 —¿Na' ncña'ke't jalú? ¿Na' nmolxe't yi jun c'oloj cebada awa'ne'j? Koj tzaj Kataj banl tibaj yi juna'tz yi mmo'c tan awuch'eye'n, stzun yi tlib bantz tetz.

—Yi taw yi ama'l kale nxna'ke't tan molche'n cebada, i'tz tetz ta' Booz, stzun Rut tetz Noemí.

20 Nintzun tal Noemí tetz:

—Koj tzaj Kataj banl tibaj ta' Booz, na chumbalaj nin i' mban ske'j, chi banak Ryos scye'j k'ajtzun alma'. Xonl k'ajtzun wuchmil yi ta' Booza'tz, nin i' jun yi tajwe'n tan toque'n tan kacolpe'n tk'ab yi sotzal c'u'lal, stzun Noemí bantz.

21 —Ncha'tz ja tal i' swetz: “Ba'n cxom nin wutz chicoc yi e' inmos tan molche'n yi wi' cebada jalen cu'n yil baje'n yi cosech.”

22 —Ba'n a᷇ jun c'oloj wal, qui c᷇bisun, ba'n c᷇ben. Cya'l cña'j nint wi junt cojbil, bantz cya'l cña'yajontz, stzun Noemí bantz.

23 Ya'tz nintzun ban Rut-tz. Cho'n tzun ta'te'n i'-tz tan molche'n yi wutz cebadaja'tz ñchixo'l yi e' mos Booz, jalen cu'n yi baje'n yi cosech tetz cebada tu triw. Ej nin cho'n najewe'n Rut-tz te yi tlib.

3*Yi chibalajil Booz tu Rut*

¹ At tzun jun k'ej nin tal Noemí tetz Rut:

—Aă jun c'oloj wal, ba'n chinch wetz, yi nink no'k tan joyle'n puntił tan toque'n jun awuchmil tan tak'le'n yi tajwe'n tzatz.

² Ma jalu', at bin yi kaxonl Booz, kale axa'ke't tan ak'un ḥchixo'l yi e' tetz mos. Nin te yi ak'bale'j mben i' tan bujle'n cebada le er.

³ Banaj yi xtxolbile'j: Ba'n c᷇jichin nin, nin ak' quen jun balaj tz'ac'bil tzawe'j. Nin wek cu'n awib te jun balaj be'ch atz. Nin quilo'k le ama'l Booz. Quil tzawak' ama'l tetz tan techal awutz yi ntaxk bnix tan wa'a'n nin tan uc'a'e'n.

⁴ Il nin cunin na'l cwe't yi soc kalel wite't. Kalena's tzun c᷇bentz tan jolchene'n yi xtxo' nin ba'n ḥcoye' cu'ntz xlaj. Ej nin i' tz'a'lon tzatz yi mbi mas tajwe'n tan abnol, stzun Noemí bantz tetz Rut.

⁵ —Cuj, stzun Rut ban. —Tzimbne' quib yi ntalu' swetz.

⁶ I nin tzun tulej Rut-tz, quib yi tal yi tlib tetz. Nin tzun ben i'-tz.

⁷ Wi'nin tzun stzatzine'n Booz yi wane'n nin yi tuc'a'e'n. Nintzun cu' nuc'ul soctz tan watl naka'jil jun tenaj cebada yi nsken bujxij. Buchtlen tzun tocompone'n Rut kale atite't. Ewun cuntu' tocompone'n i'. Nin je' jolol yi xtxo' Booz nin cu' coyloktz xlaj.

⁸ Yi topone'n nicy'ak'bal jalt cuntunin tele'n watl Booz. Yi je'n tolil tib ninin el yab te'j yi at jun xna'n coylij xlaj.

⁹ Nintzun jaktz:

—cNa' tzun scyetz aă? chij i' bantz.

—In Rut yi ḥchakumu', chij. —Ilu' mero xonl k'ajtzun wuchmil. Cha'stzun te tajwe'n yil tz'ocu' tan incolpe'n tk'ab yi sotzaj c'u'lal. Ej nin tajwe'n yil tz'ume'u' swe'j, stzun Rut.

¹⁰ —Koj tzaj Kataj banl tzawibaj, chij Booz. —Na qui nin ncxom te yi chitxumu'n yi e' mas xna'n yi ntin yi e' xicy na chipek' te'j. Qui'c na ban tetz cyetz yi ko ric nka me'ba', ntin yi ko xicy. Ma yi a᷇atz qui nin maban yi xtxolbila'tz. Ma na ja ajoy yi in, yi ja chintelan.

¹¹ Ma jalu', a᷇ jun c'oloj Rut, quil cxob. Na ja wi't lajluchax yi abalajil ḥchiwutz yi e' wunak tzone'j. Cha'stzun te tzimbne' yi awajbil.

¹² Ptzun bintzijk yi in axonl poro at junt yi mas ixonl itib tuch'.

¹³ Poro te yi ak'bale'j ba'n c᷇wit tzone'j. Ma eklen, yi ko na taj yi axonla'tz tan acolpe'n, ba'n atit. Ma yi ko qui', swutz cu'n Kataj yi nocpon wetz tan acolpe'n. Ma jalu' witen bin, na txe'n ul skil, stzun Booz bantz.

¹⁴ Cho'n tzun wite'n cyen Rut naka'jil Booz te yi jun ak'bala'tz. Ma yi tule'n skil, jalchan cunin tzun c'ase'ntz. Chin tz'o'tze't nin yi taje'nt tzaj i' na nsken tal Booz yi cya'l klo' tz'i'lon wutz jun xna'n le jun ama'la'tz kale na bujlij yi cebada.

¹⁵ Poro te yi ntaxk aj tzaj, nintzun tal Booz tetz Rut:

—Cy'ajlen yi xbu'k yi cya'n awa'n. Nin lit' cu'n wuxtx'otx', stzun i'.

Nintzun ben kojol Booz jun lo' quintal cebada tibaj. Ej nin je' tk'oltz wutz coc Rut. Kalena's tzun taje'n Rut le tetz najbil.

¹⁶ I tzun bantz yi topone'nt Rut, nintzun jak yi tlib tetz:

—¿Xe'n mban wal?

Nintzun xtxol Rut-tz tetz yi tlib yi mbi cu'n bajij.

¹⁷ Ncha'tz tal i':

—I' mmak'on tzaj cyakil yi cebadaje'j swetz. Na nin tal i' swetz: “Ploj yi ko qui'c nin cy'a'n awa'n yil cëpon te awulib.”

¹⁸ Nintzun tal Noemí-tz tetz Rut:

—Ma jalu' wal, kach'iwe' yi mbi sbajok. Yi jun yaja'tz, quil tz'uje' te'tz jalu' jalen yil jal puntil ta'n, tan pujle'n xo'l tircu'n.

4

Yi toque'n Rut tetz txkel Booz

¹ I tzun bantz yi taje'n tzaj Rut nintzun ben Booz jalen ju' ca'l tan ḫch'iwe'n yi junt xonl. Na ya'stzun yi ama'l kale na chimolwit quib cyakil wunak. Watok cunin c'ole' cu'ntz yi ticy'e'n cu'n yi jun xonla'tz yi nsken tal i' tetz Rut yi at rmeril tan toque'n tan colpe'n i'.

—Or teru' c'oleku' tzone'j, chij Booz banintz tetz.

Nintzun opontz, nin c'ole' cu'ntz.

² Nintzun e' saj ḫchakol Booz lajuj ajcwaw tetz tnum. Yi cyule'n nin jak i' pawor scyetz tan chic'olewe'n cu'n scye'j. Nintzun e' baj c'ole' cu'ntz.

³ Nintzun ben tlol i'-tz tetz yi xonl:

—Yi Noemí ja pakx tzaj i' Moab. Ja tzun xtxum i' tan bene'n jun piñ tetz yi xtx'otx' c'a'y, yi xtx'otx'be'n k'ajtzun kaxonl Elimelec.

⁴ Cha'stzun te minchaku' tan tbitalu', ej nin tan wital yi ko na taju' slok'u'. Na, na klo' waj yil talu'

ÿchiwutz cu'n yi cobox kastiwe'j, nin ÿchiwutz cu'n yi kawi' banl wi' tetz tnum. Na yi ilu' teru' mero chixonl cu'n quibu' tu k'ajtzun Elimelec. Nin yi kaley i'tz yi tajwe'n yi ilu' lok'on tetz yi tx'otx'. Na klo' waj lwit yi ko quil slok'u'. Na yi ko quil slok'u', ej in tzun klo' na waj tzinlok'. Na ncha'tz in, in xonl k'ajtzun alma', stzun Booz tetz yaj.

—Ba'n bin, tzinlok'e' bin, chij.

⁵ —Ba'n, chij Booz. —Poro na klo' waj wal claril teru'. Na taj yil xtxumu' yi kol slok'u' yi xtx'otx' Noemí, tajwe'n cu'n tzun tz'oc Rut yi aj Moab tetz txkelu', bantz cyaje'n cyen yi tx'otx' te bi' jun xonl k'ajtzun Elimelec, stzun Booz.

⁶ Yi tbital yi xonl k'ajtzun alma' nintzun taltz:

—Ko ya'tz, quil tzinlok' yi tx'otx'. Na stz'ak'onk mal te yi weri inherens. Poro yi ko na awaj tzalok', ba'n atit. Nin swak'e' ama'l tzatz tan alok'ol, stzun yaj bantz.

⁷ Te yi tiempa'tz at jun chicstumbr yi e' xonl Israel yi na tak' jun yaj ama'l tetz junt tan tetzal jun e'chk takle'n, nka yi na bnix jun trat þchixo'l cob wunak. Yi jun yi na ak'on ama'l, nka yi jun yi na c'ayin, na tcy'ajlen jalaj xajab tan bene'n tk'ol tetz yi lok'ol, tetz quiwel chiyol.

⁸ I tzun yi tk'ol yaj ama'l tetz Booz tan lok'ol yi tx'otx', nintzun el tcy'al jalaj xajab, nin ben tk'oltz tetz Booz, nin taltz tetz:

—Ba'n tzalok'.

⁹ Bene'n tzun tlol Booz scyetz yi e' ajcaw, nin scyetz yi e' mas yi ate'-tz:

—E'u' bin stiw sbne' jalu' nin tzantzaj, yi in, nchinlok'on yi tx'otx' tetz Noemí, yi xtx'otx'be'n k'ajtzun alma' Elimelec tu Quelión nin Mahlón.

10 Ncha'tz e'u' stiw te'j yi tz'ocpon yi xma'lca'n yi aj Moab yi na bi'aj Rut tetz wuxkel. Ya'stzun Iwulej bantz cyaje'n quen yi ama'l te bi' Mahlón yi k'ajtzun chmil, nin tan qui sotzaje'n yi bi' i' skaxo'l.* E' binu' stiw te'j, stzun Booz bantz scyetz yi e' wi' banl wi' tetz tnum.

11 Cyalol tzun chicyakil yi e' wi' banl wi' scyuch' yi e' yi ate'-tz:

—Bintzi, o' stiw te'j. Lok koj tzaj Kataj yi banl i' tibaj yi xna'na'tz. Cho'n nink chibán tal i' chi banake' cyen Raquel tu Lea, kale ntzaje't kaxe' yi o' xonl Israel. Ma ilu' teru' lok tz'oc cyenu' tetz jun balaj yaj skaxo'l tzone'j Efrata. Nin lok jal k'eju' tzone'j Belén.

12 Lok tak' Kataj wi'nin anitxa' te yi xna'na'tz. Nink chijal jun c'oloj axonl chi banak Fares[†] yi chinitxa' Tamar tu Judá, che'ch e' wi' banl wi' bantz tetz Booz.

13 Ya'stzun bantz yi toque'n Rut tetz txkel Booz. Nin tzun chiwitbej quibtz. Nin tak' Kataj ama'l tan toque'n lac'p jun ni'te'j Rut. Jale'n nintzun ban jun chinitxa'-tz.

14 I tzun yi titz'e'n yi tal ni'a'tz, nintzun cyal yi e' xna'ntz tetz Noemí:

—Ntyoõ tetz Kataj na ja tak' i' jun aj colpinl teru'[‡] yi tz'ocpon tan q'uicy'le'nu'. Lok jal k'ej i' ñchixo'l cyakil yi e' katanum xonl Israel.

* **4:10** Yi ca'wl tibaj yi levirato, na jal ka'n tul Dt 25:5-10. † **4:12** "Fares" Cy'ajl Judá te yi ji' xna'n yi na bi'aj Tamar. Gn 38:27-30; 46:12; Nm 26:20; Neh 11:4, 6. I' jun scyeri yi e' mam cyen Jesús. Mt 1:3; Lc 3:33. ‡ **4:14** "Yi colpinl teru'" i'tz yi yol "Goel" le hebreys, yi na elepont xonl jun yi tajwe'n tan colpene'l tzaj yi tajwutz yi ja ben tul il. Yi Booz, i' jun yi jun aj colpinla'tz, yi aj lok'ola'tz.

15 Nin yi jun tal mamaju' tz'ocpon tan mayse'nu'.
 Nin tz'ocpon tan q'uicy'le'nu' yil tijinu'. Na
 ya'stzun tal yi jun tal tlibu' yi wi'nin na pek' te'ju',
 yi mas tcu'n balaj swutz ik juk talu', che'ch e' xna'n
 tetz Noemí.

16 Ma Noemí nintzun bentz tan ticy'le'n yi ni' tan
 toque'n tan ḥch'uyse'n nin tan ḥchusle'n.

17 Yi quilol yi wisin yi tal ni' nintzun cyaltz:
 —Ja itz'ij jun tal Noemí tane'n.

Nintzun oc yi bi'-tz cya'n tetz Obed. § Yi Obed,
 ya'stzun yi taj Isaí. Ma yi Isaí i' taj yi Luwiý ban.

18 Je yi e' mam cyen Luwiý. Cho'n na xe'tij te'j
 Fares, jun scyeri cy'ajl Judá. Yi jun Faresa'tz i' taj
 Hezrón.

19 Ma yi Hezrón i' yi taj Ram. Ma yi Ram i' yi taj
 Aminadab.

20 Yi Aminadab i' yi taj Naasón. Ma Naasón i' yi
 taj Salmón.

21 Yi Salmón i' yi taj Booz. Ma Booz i' yi taj Obed.

22 Ej nin yi Obed i' yi taj Isaí. Ma Isaí i' yi taj
 Luwiý.*

---

§ **4:17** Yi bi'aj "Obed" na elepont "ak'ol k'ej Ryos". * **4:22** 1S
 16:1-22; 2S 7:13-16; Mt 1:3-6.

Yi Antiw Bible / Yi Ac'aj Testament Bible in Aguacateco (GT:agu:Aguacateco)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Aguacateco

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011-02-18, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Bible

in Aguacateco

**© 2011-02-18, Wycliffe Bible Translators, Inc.
All rights reserved.**

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
d6948788-e726-52d3-a772-47803a4a6354